

Η αύξηση της μέσης ηλικίας στην απόκτηση των παιδιών και ειδικότερα του πρώτου στην Ελλάδα, μια ανάλυση σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο (2007-2016)

Η διαρκής αύξηση της μέσης ηλικίας στην τεκνογονία αποτυπώνει την μετατιθέμενη αναπαραγωγική δραστηριότητα των ζευγαριών στην Ελλάδα σε όλο και μεγαλύτερες ηλικίες. Η απόκτηση ενός παιδιού σε όλο και πιο «ώριμη» ηλικία (ιδιαίτερα δε του πρώτου) έχει πλέον ως αποτέλεσμα την υψηλότερη συχνότητα απόκτησης παιδιών στις ηλικίες 30-34 ετών. Το παρόν άρθρο επιχειρεί να αποτυπώσει τις χωρικές διαφοροποιήσεις της μετατόπισης της τεκνογονίας σε μεγαλύτερες ηλικίες σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο την τελευταία δεκαετία (2007-2016).

Δημήτρης Καρκάνης
Μεταδιδ. ερευνητής ΕΔΚΑ / ΤΜΧΠΠΑ / Παν. Θεσσαλίας

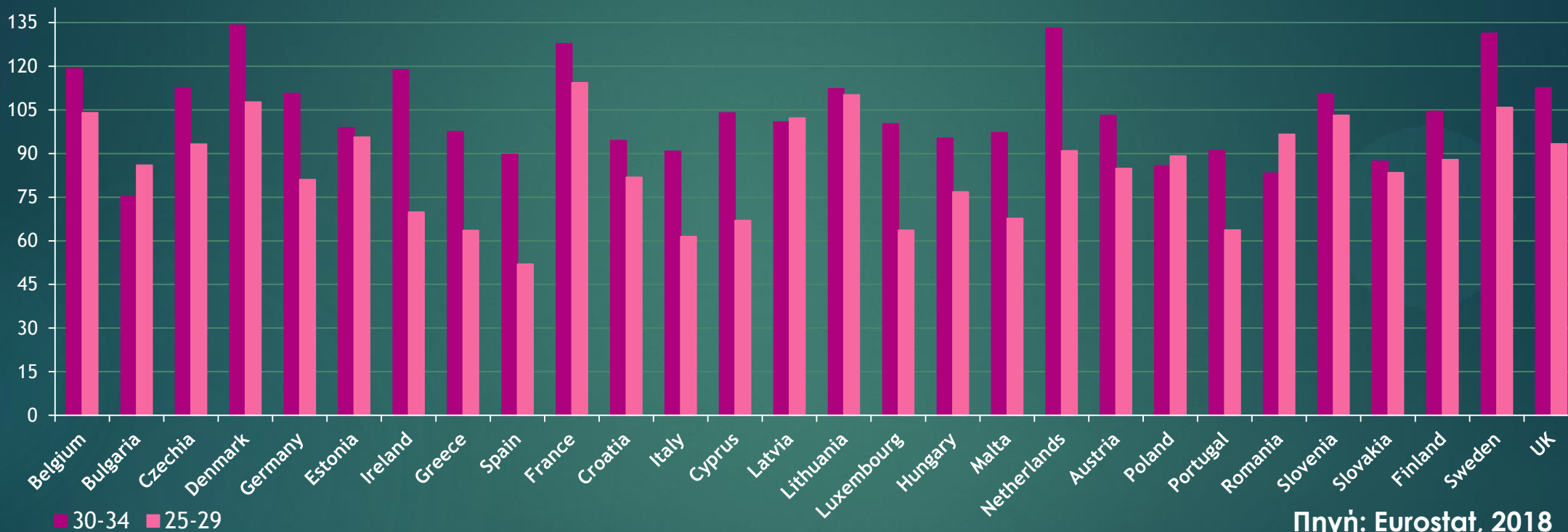
Η χρονική μετάθεση της αναπαραγωγικής δραστηριότητας στην Ελλάδα και στην Ευρωπαϊκή Ένωση

- ▶ Η μειούμενη γονιμότητα, δηλαδή η τάση για την απόκτηση λιγότερων παιδιών και σε όλο και ωριμότερες ηλικίες από τις γυναίκες που γεννήθηκαν μεταπολεμικά αποτελεί πλέον κανόνα στις περισσότερες ανεπτυγμένες χώρες του πλανήτη μας
- ▶ Στο ερώτημα για τα αίτια της συρρίκνωσης της τελικής γονιμότητας των γυναικών, μιας συρρίκνωσης που έχει ξεκινήσει και στην χώρα μας με σχετική υστέρηση - στις αρχές του προηγούμενου αιώνα – η απάντηση δεν είναι προφανής και στη διεθνή βιβλιογραφία αναπτύχθηκαν τέσσερις βασικές – αν και συμπληρωματικές – προβληματικές, οι οποίες ωστόσο αποτελούν το υπόβαθρο για την λήψη μέτρων πολιτικής για την στήριξη και ανόρθωση της γονιμότητας σε πολλές ανεπτυγμένες χώρες (B. Κοτζαμάνης, 2018).
- ▶ Η Ελλάδα δεν διαφοροποιείται σημαντικά των περισσότερων ανεπτυγμένων ευρωπαϊκών χωρών. Οι γεννήσεις μας τις τελευταίες δεκαετίες περιορίστηκαν σημαντικά, ενώ ταυτόχρονα η τελική γονιμότητα των γενεών των γυναικών που γεννήθηκαν μετά το 1935 βρίσκεται σταθερά κάτω από το όριο αναπαραγωγής (2,1 παιδιά/γυναίκα).
- ▶ Ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του '80, η μέση ηλικία στην τεκνογονία αυξάνεται σταθερά προσεγγίζοντας πλέον τα 32 έτη (B. Kotzamanis & J.P. Sardon, 2018).

Η χρονική μετάθεση της αναπαραγωγικής δραστηριότητας στην Ελλάδα και στην Ευρωπαϊκή Ένωση

3

Καθ' ηλικίαν δείκτες γονιμότητας (%) στις ηλικίες 25-29 και 30-34 ετών μεταξύ των κρατών-μελών της Ε.Ε.-28 (2016)

Πηγή: Eurostat, 2018

- ▶ Η χρονική αυτή μετάθεση της αναπαραγωγικής δραστηριότητας σε όλο και μεγαλύτερες ηλικίες δεν αποτελεί φυσικά ελληνική ιδιαιτερότητα
- ▶ Εξαιρέση στον κανόνα αποτελούν τα νεότερα κράτη-μέλη της Ε.Ε., δηλαδή οι βαλτικές / πρώην σοσιαλιστικές χώρες

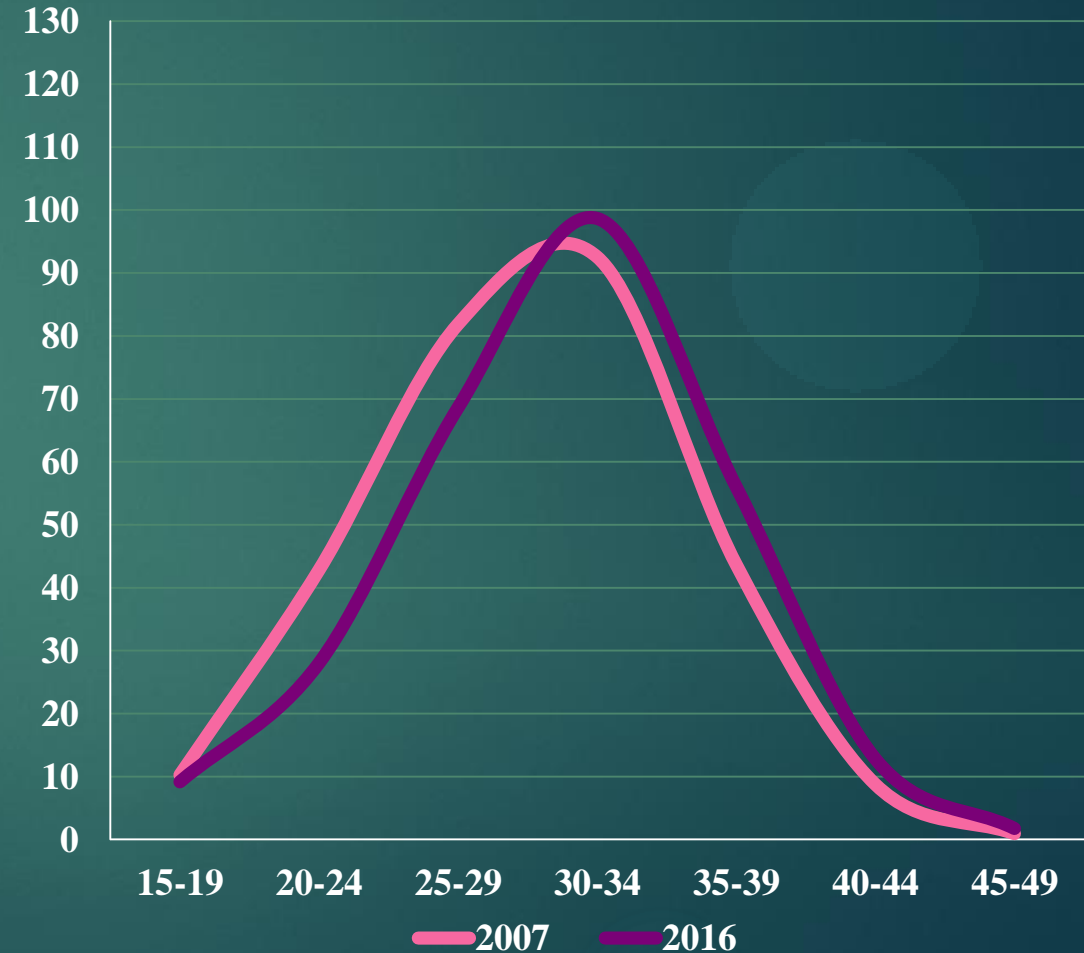
Καθ'ηλικίαν συντελεστές γονιμότητας (‰) - Ελλάδα

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2018

4

- ▶ Ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά μετά το 1980 η σταδιακή «κατάρρευση» των συντελεστών γονιμότητας στις «μικρές» ηλικίες (Β. Κοτζαμάνης, 2017).
- ▶ Η ανωτέρω πτώση δύναται να ερμηνευθεί εν μέρει και ως το αποτέλεσμα σημαντικών κοινωνικοοικονομικών ανακατατάξεων και των αντίστοιχων μεταβολών στα πρότυπα και τις αξίες.
- ▶ Κατά τα έτη 2007 και 2016, οι τιμές των συγχρονικών δεικτών γονιμότητας είναι παρόμοιες (1,38/1,41 παιδιά/γυναίκα).
- ▶ Εμφανής η πτώση της γονιμότητας στις ηλικίες <30 ετών και η αύξησή της κυρίως στις ηλικίες 30-34 και 35-39 ετών.

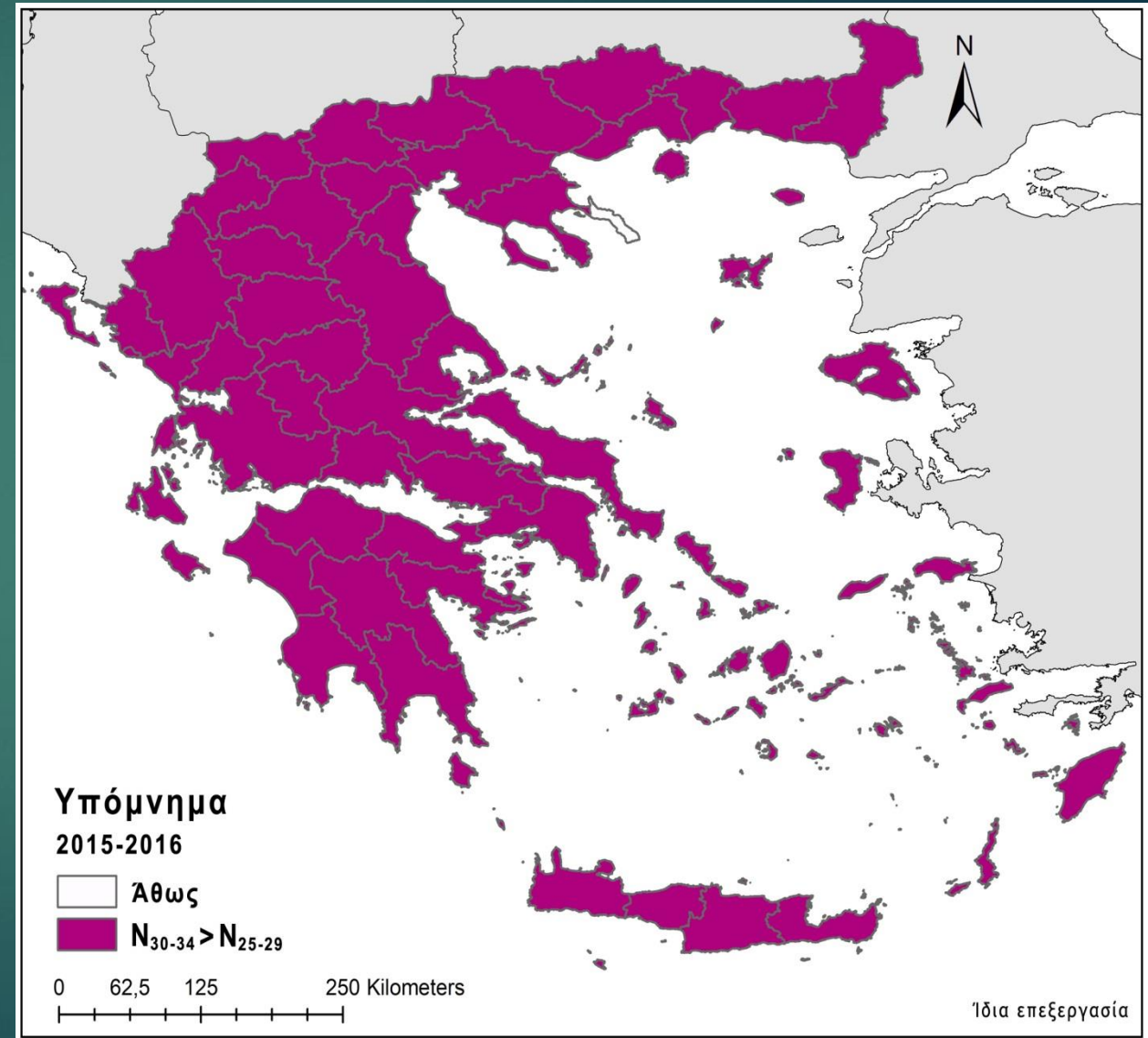
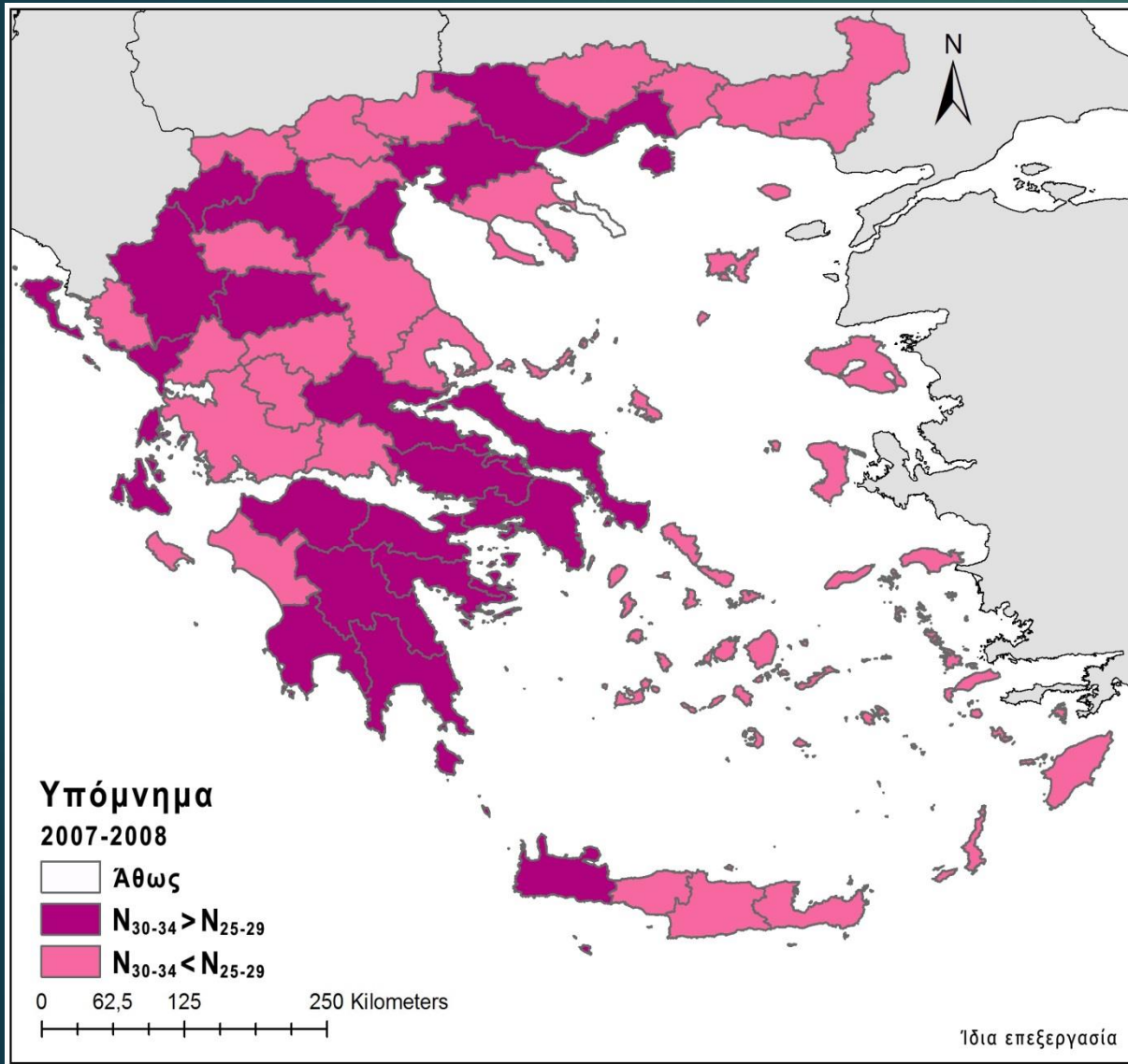
Καθ'ηλικίαν συντελεστές γονιμότητας (‰)
στην Ελλάδα κατά τα έτη 2007 και 2016

Νομοί με $N_{30-34} > N_{25-29}$ το 2007-2008 και 2015-2016

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ., 2018

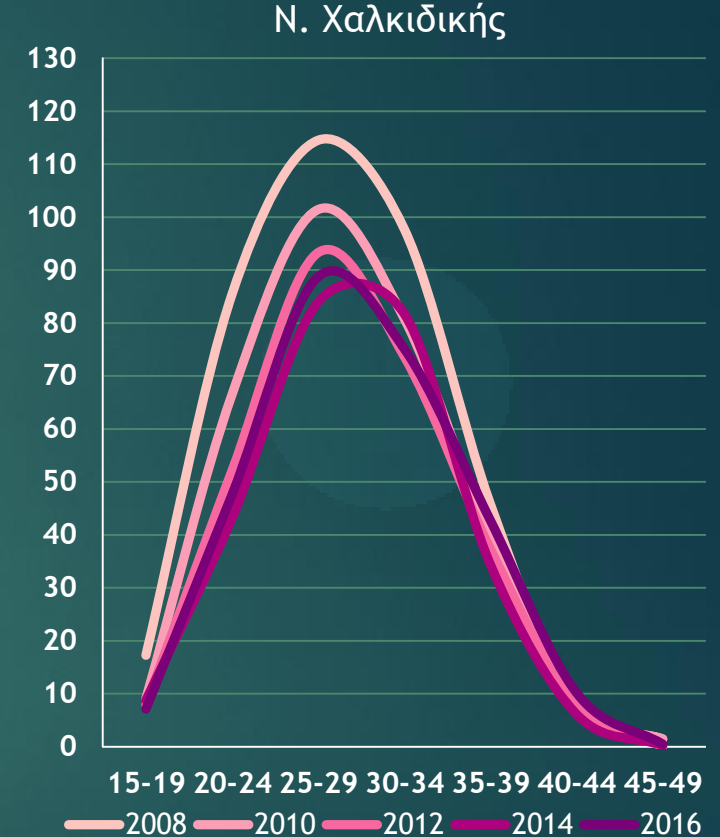
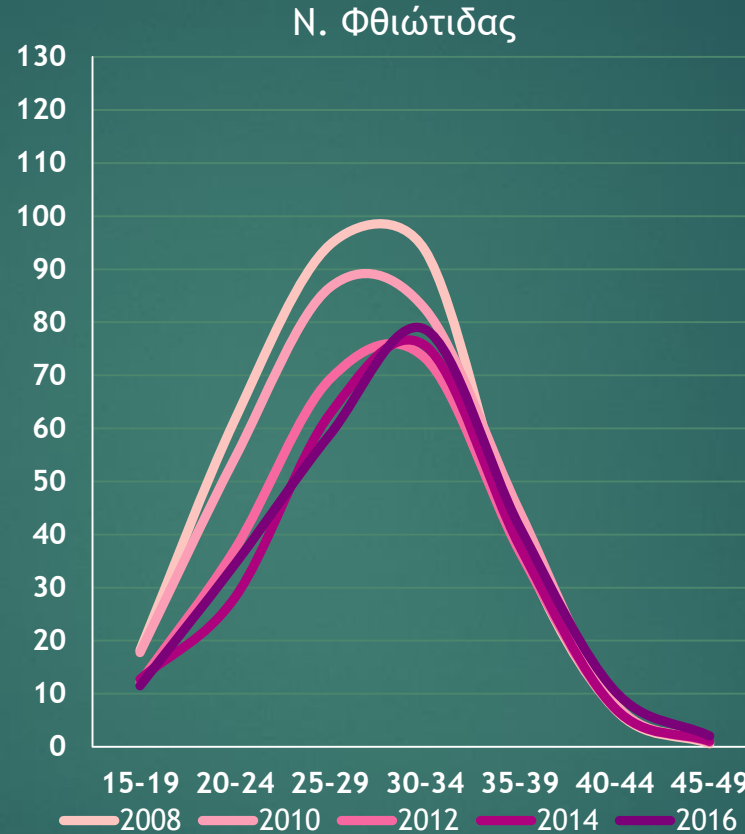
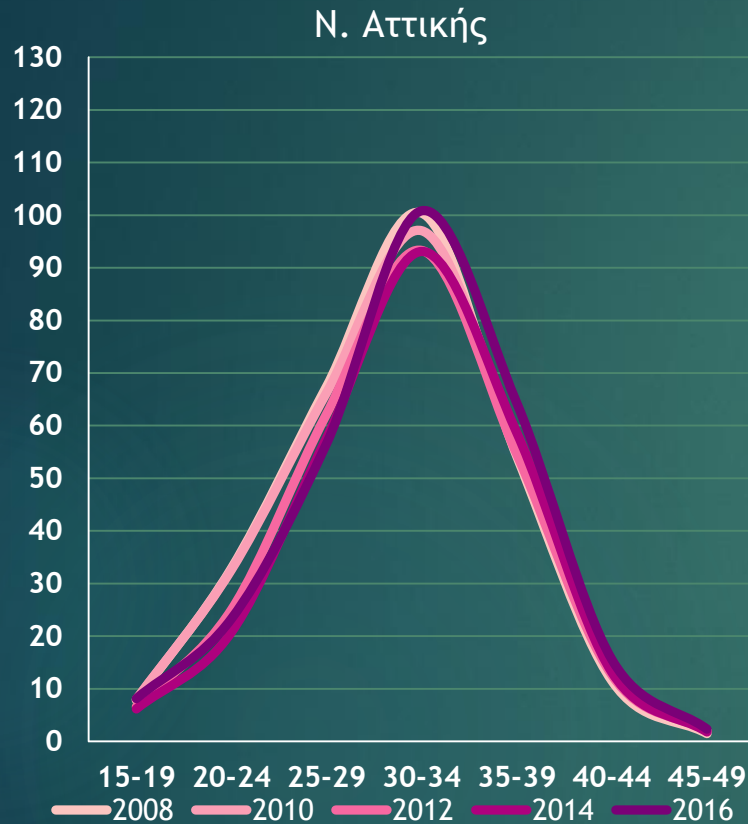
5

Καθ' ηλικίαν δείκτες γονιμότητας (σύνολο γεννήσεων, ‰)

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2018

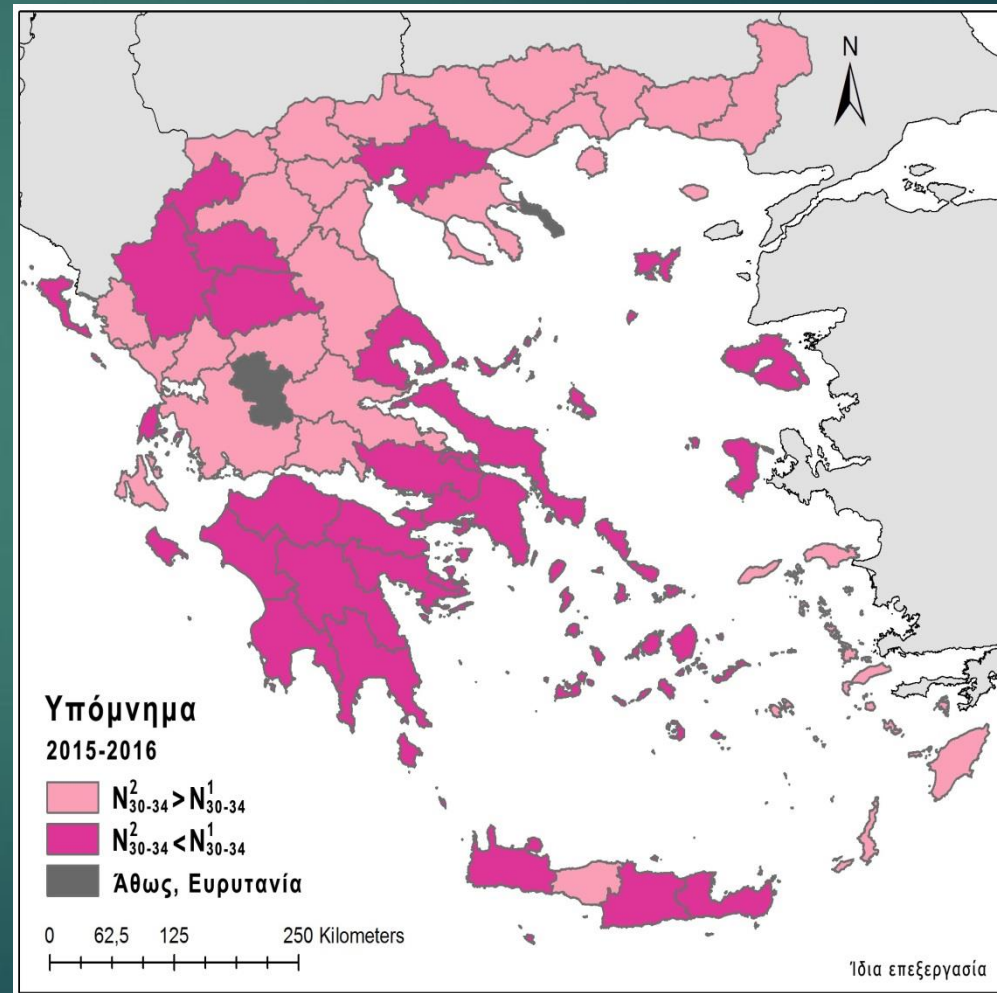
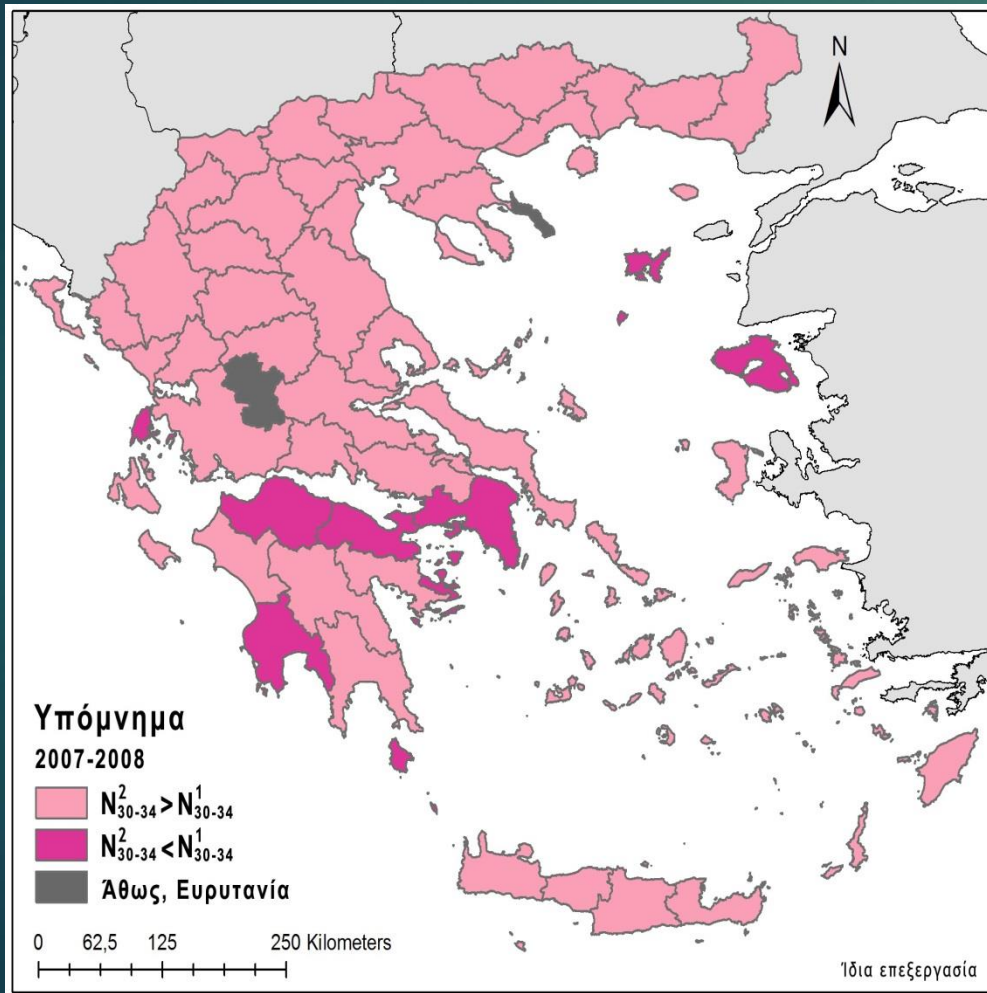
6

- ▶ Διακρίνονται τρεις κατηγορίες: Νομοί όπου τα ποσοστά γονιμότητας στα 30-34 έτη είναι υψηλότερα από αυτά των 25-29 ετών ήδη από την αρχή της περιόδου (Ν. Αττικής), Νομοί που βρίσκονται σε φάση σταδιακής μετάβασης της υψηλής γονιμότητας από τις ηλικίες 25-29 στις ηλικίες 30-34 ετών (Ν. Φθιώτιδας) και παράκτιοι και νησιωτικοί Νομοί στους οποίους η γονιμότητα στην αρχή της περιόδου ήταν υψηλότερη στις νεαρότερες μητέρες (Ν. Χαλκιδικής).

Η χωρική διακύμανση των πρώτων και δεύτερων γεννήσεων στις ωριμότερες ηλικίες

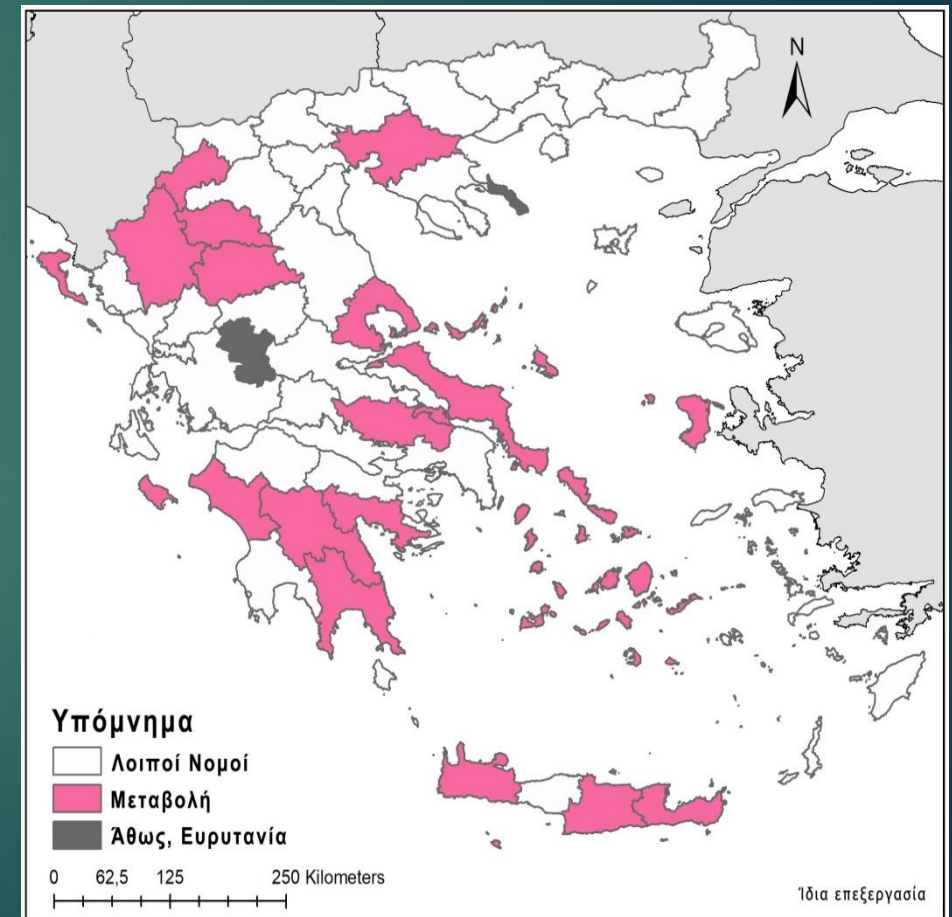
Πρώτες (N_{130-34}) και δεύτερες (N_{230-34}) γεννήσεις στις ηλικιακές ομάδες 30-34 ετών για τα έτη 2007-2008 και 2015-2016

Η χωρική διακύμανση των πρώτων και δεύτερων γεννήσεων στις ωριμότερες ηλικίες

- ▶ Από την ανάλυση αυτή προέκυψαν **3 ομάδες Νομών**:
- ▶ Στην πρώτη εντάσσονται η Πρωτεύουσα, τρεις Νομοί της Πελοποννήσου και δύο νησιωτικοί Νομοί, όπου οι πρώτες γεννήσεις στις ηλικίες 30-34 ετών είναι περισσότερες από τις δεύτερες τόσο στην αρχή όσο και στο τέλος της υπό μελέτη περιόδου.
- ▶ Η δεύτερη ομάδα περιλαμβάνει Νομούς της κεντρικής Ελλάδας, Μακεδονίας και Θράκης καθώς και τα Δωδεκάνησα, όπου τόσο στην αρχή όσο και στο τέλος είχαμε περισσότερες πρώτες γεννήσεις από δεύτερες στα 30-34 έτη.
- ▶ Τρίτη ομάδα: Νομοί όπου το 2007-08 καταγράφηκαν περισσότερες δεύτερες γεννήσεις από πρώτες στις ηλικίες 30-34 ετών, ενώ το 2015-2016 είχαμε περισσότερες πρώτες από δεύτερες γεννήσεις στις ηλικίες αυτές (βορειοδυτική Ελλάδα, Πελοπόννησος, η πλειοψηφία των νησιωτικών Νομών, Κρήτη)

Νομοί που πέρασαν από την συχνότερη απόκτηση δεύτερου παιδιού στις ηλικίες 30-34 το 2007-08 στην συχνότερη απόκτηση ενός πρώτου παιδιού στις ίδιες ηλικίες το 2015-16

- ▶ Η μέση ηλικία στην τεκνογονία αυξήθηκε στην Ελλάδα **από τα 26,1 έτη το 1980 στα 31,5 έτη το 2017**, λόγω της μετατόπισης προς τα άνω της ηλικίας απόκτησης παιδιού/παιδιών και ειδικότερα στην ολοένα μεγαλύτερη συγκέντρωση των πρώτων γεννήσεων στις ηλικίες 30-34 ετών.
- ▶ Η συγκριτικά υψηλότερη γονιμότητα στη συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα σε σχέση με την γονιμότητα στα 25-29 έτη αποτελεί μια **γενικότερη πραγματικότητα στα «παλαιά» κράτη-μέλη της Ε.Ε.**, αποτέλεσμα της αναθεώρησης της στάσης των σύγχρονων ζευγαριών προς περισσότερη «ποιότητα» εις βάρος της «ποσότητας» στην απόκτηση και διαπαιδαγώγηση των απογόνων τους (Becker & Lewis, 1973; Doepke, 2015).
- ▶ Σε περιοχές της χώρας όπου διατηρούνται οι υψηλότερες συγκεντρώσεις γεννήσεων στις ηλικίες 25-29 ετών, φαίνεται ότι **η περιορισμένη και χρονικά μετατιθέμενη αναπαραγωγική δραστηριότητα του ημεδαπού πληθυσμού αντισταθμίζεται έως έναν βαθμό από την παραδοσιακά εντατικότερη και «νεανικότερη» αναπαραγωγική δραστηριότητα των αλλοδαπών** (παράκτιες περιοχές με υψηλό βαθμό τουριστικής δραστηριότητας).
- ▶ Η παρατηρούμενη αυξητική τάση της συγκέντρωσης των γεννήσεων στις «ώριμες» ηλικίες (30 -34 έτη) σε εθνικό επίπεδο μεταξύ 2007 και 2016 οφείλεται κυρίως στο ότι **η απόκτηση ενός πρώτου παιδιού στις ηλικίες αυτές καθίσταται σταδιακά συχνότερη από την απόκτηση ενός δεύτερου σε όλο και μεγαλύτερο τμήμα της ελληνικής επικράτειας.**

- ▶ **Becker G.S., Lewis H.G. (1973)** On the interaction between the quantity and quality of children, *Journal of Political Economy* 81, pp. 279-288.
- ▶ **Doepke M. (2015)** Gary Becker on the quantity and quality of children. *Journal of Demographic Economics* 81, pp. 59-66, doi: 10.1017/dem.2014.8.
- ▶ **B. Kotzamanis, A Kostaki, P. Baltas (2017)** The evolution of Period fertility in Greece and Its changes During the Current Economic Recession, *Population Review*, vol. 56 (2), pp. 127-145.
- ▶ **Κοτζαμάνης Β. (2017)** Οι δημογραφικές εξελίξεις στην μεταπολεμική Ελλάδα, τάσεις, ρήξεις και προοπτικές, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας - ΤΜΧΠΠΑ / ΕΔΚΑ, Σειρά ερευνητικών Εργασιών, 12.
- ▶ **Κοτζαμάνης Β. (2018)** Η γονιμότητα, βασική μεταβλητή της εξέλιξης του πληθυσμού μας, *Δημογραφικά Νέα*, 33.
- ▶ **Β. Κοτζαμάνης, Α. Κωστάκη, Δ. Μπαλούρδος, Α. Τραγάκη (2018)** Οι δημογραφικές εξελίξεις / προοπτικές του πληθυσμού της Ελλάδας και οι κατευθυντήριες γραμμές μιας δημογραφικής πολιτικής. Έκθεση υποβληθείσα στην Βουλή των Ελλήνων Διακομματική Κοινοβουλευτική Επιτροπή για το Δημογραφικό. Αθήνα, 2018.
- ▶ **B. Kotzamanis, J. P. Sardon (2018)** La fécondité en Grèce de l'après-guerre, tendances lourdes et ruptures (in coop. with), pp. 253-276, in: B. Kotzamanis., A. Parant (eds), *Regards sur la population de l'Europe du Sud-est/ Viewpoints on Population in South-East Europe*, Demobalk, Athens, 2018.

Σας ευχαριστώ!